

A JADE2 program keretében végzett kutatások Magyarországon

T. Biró Katalin

Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

Email: tbk@ace.hu

A csiszolt kőeszközök nyersanyagának vizsgálata Magyarországon viszonylag fiatal és dinamikus fejlődő kutatási terület. A kezdeti úttörő tanulmányokat követően a csiszolt kőeszköz nyersanyagok vizsgálata a XX./XXI. század fordulójától vett jelenetős lendületet. A kutatás néhány klasszikus XIX. századi, ma már közgyűjteményben lévő magángyűjtemény és néhány, csiszolt kőeszközben kiemelkedően gazdag lelőhely vizsgálatával kezdődött, melyeknek segítségével sikeresen tisztáztuk a legfontosabb helyi nyersanyagforrásokat. Az IGCP-442 nemzetközi kutatási program, amelyet Dusan Hovorka kezdeményezett és vezetett, különösen nagy jelentőségű volt a téma szempontjából. Világossá vált, hogy a csiszolt kőeszközök speciális és gyakran távoli eredetű nyersanyagokból készülnek, amelyek a régészeti lelőhelytől nagy (LD >200 km), esetenként különösen nagy (ELD >500 km) távolságra fordulnak elő. Ugyanekkor Európa nyugati felében P. Pétrequin és munkatársai sikerrel gyűjtötték fel a nyugat-alpi jadeit geológiai és régészeti előfordulásait, amellyel valószínűleg az újkőkori Európa leginkább kiterjedt (csere-) kereskedelmi hálózatát dokumentálták. A JADE2 program célja az eredmények kiterjesztése kelet- és délkeleti irányba. A kezdeményezett kutatás szerencsésen találkozott a magyarországi petroarcheológiai kutatások, elsősorban roncsolásmentes vizsgálati lehetőségek fejlődésével. A JADE2 program segítségével felgyűjthetjük és megvizsgálhatjuk a hazai régészeti lelőhelyeken előkerülő "zöldkő" (nefrit, jadeitit, omfacitit stb.) anyagú csiszolt kőeszközöket. Az előadás a kutatások napi állásáról ad tájékoztatást, abban a reményben, hogy további távolsági nyersanyagokból készült eszközöket is találhatunk.

Irodalom

- Biró, K.T., Szakmány Gy. (2000): Current state of research on Hungarian Neolithic polished stone artefacts. *Krystalinikum Brno* 26 21-37.
- Pétrequin, P. Cassen, S. Errera, M. Klassen, L., Sheridan, A. & Pétrequin, A.M. (eds.). (2012): *JADE. Grandes haches alpines du Néolithique européen. Ve et IVe millénaires av. J.-C.* Besançon: Presses Universitaires de Franche-Comté; Gray: Centre de Recherche, 1-2 volumes.
- Pétrequin, P., Errera, M., Cassen, S., Gauthier, E., Hovorka, D., Klassen, L. & Sheridan, A. (2011): From Mont Viso to Slovakia: the two axeheads of Alpine Jade from Golianovo. *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 62 243-268.
- Szakmány Gy. (2009): Magyarországi csiszolt kőeszközök nyersanyagfajtái az eddigi archeometriai kutatások eredményei alapján / Types of polished stone tool raw materials in Hungary. *Archeometriai Műhely / Archaeometry Workshop Budapest* 6 / 1 11-30.
- Szakmány Gy., Biró, K.T., Kristály, F., Bendő Zs., Kasztovszky Zs., Zajzon N. (2013): Távolsági import csiszolt kőeszközök nagynyomású metamorfitokból Magyarországon / Long distance import of polished stone artefacts: HP metamorphites in Hungary *Archeometriai Műhely / Archaeometry Workshop Budapest* 10 / 1 83-92.